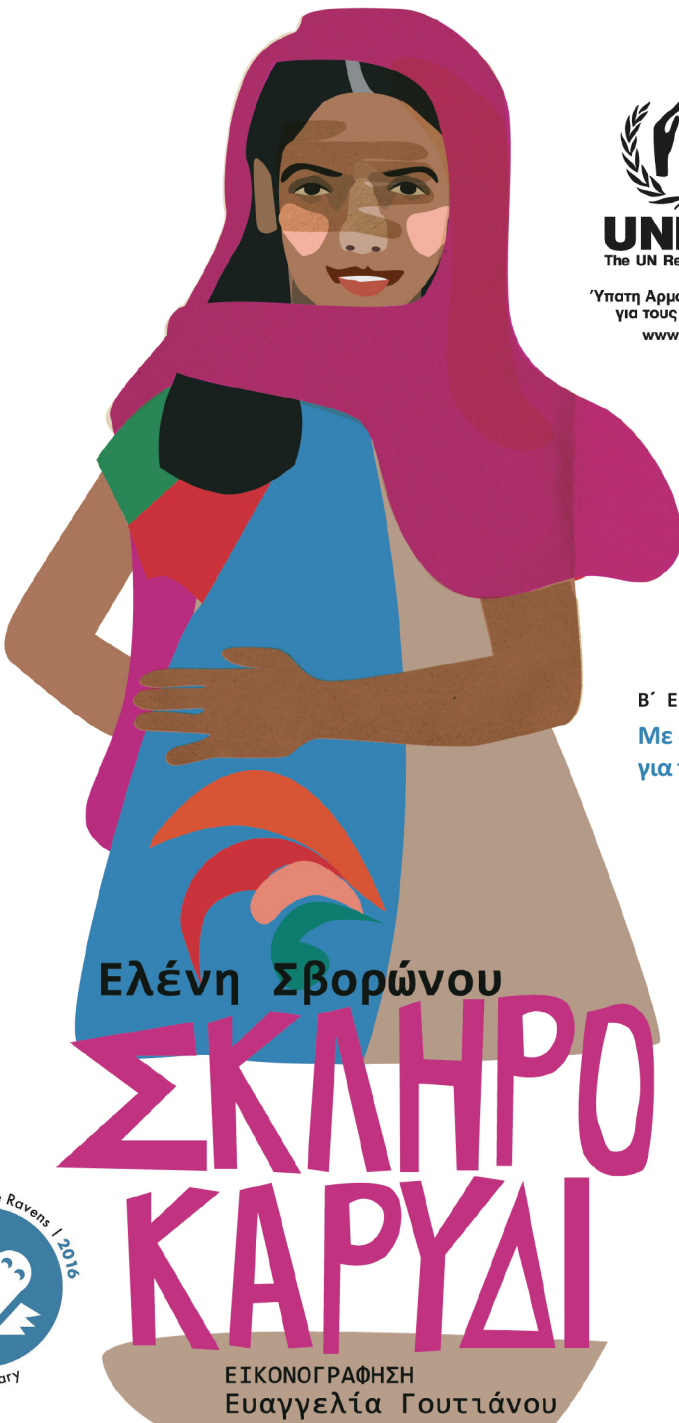

UNHCR
The UN Refugee Agency

Ύπατη Αρχιστεία του ΟΗΕ
για τους Πρόσφυγες
www.unhcr.gr

Β' ΕΚΔΟΣΗ

Με δραστηριότητες
για την τάξη

Ελένη Σβορώνου

ΣΚΛΗΡΟ ΚΑΡΥΔΙ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
Ευαγγελία Γουτιάνου

ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ

8+

ΣΚΛΗΡΟ ΚΑΡΥΔΙ

© 2015 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR)
Β΄ έκδοση, 2016

ΚΕΙΜΕΝΟ: Ελένη Σβορώνου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Ελένη Σβορώνου, Τζένη Καραβίτη, Αντιγόνη Τσαρμποπούλου

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: Ευαγγελία Γουτιάνου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Λογοθέτη

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Εκδόσεις ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ

Το παρόν έργο προστατεύεται κατά τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993), όπως αυτή έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη, ή με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή μέρους ή όλου του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ

Ομήρου 50 ■ 106 72 Αθήνα ■ Τηλ./Fax: 210 36 32 788

www.kaleidoscope.gr ■ e-mail: info@kaleidoscope.gr

ISBN 978-960-471-153-6

Ελένη Σβορώνου

ΣΚΛΗΡΟ ΚΑΡΥΔΙ

Με δραστηριότητες
για την τάξη

εικονογράφηση
Ευαγγελία Γουτιάνου

ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ

ΕΛΛΑΔΑ

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Παίζεις μπάλα;

Η ιστορία αυτή βασίζεται σε ένα πραγματικό γεγονός που συνέβη πριν από λίγα χρόνια σε δημοτικό σχολείο στο κέντρο της Αθήνας. Η κυρία Περσεφόνη είναι φίλη μου. Αλλά δεν έχει σημασία να ξεχωρίσουμε εδώ τα πραγματικά στοιχεία από τα επινοημένα. Γιατί όλοι κρύβουμε μέσα μας μιαν Αϊσέ. Ένα παιδί που το κορόιδεψαν, που το αδίκησαν, που γέλασαν σε βάρος του – χωρίς να φταίει. Μόνο και μόνο επειδή κάτι πάνω του το έκανε να ξεχωρίζει. «Ξένος» μπορεί να γίνει οποιοσδήποτε οποτεδήποτε, μικρός ή μεγάλος. Εκείνος όμως ή εκείνη που αναγκάστηκε ν' αφήσει την πατρίδα για να γλιτώσει από τον πόλεμο ή από άλλες δυσκολίες και αδιέξοδα, έχει όνομα, λέγεται «πρόσφυγας». Δεν το θέλησε να είναι ξένος σε ξένο τόπο. Κι αν έχει τη δύναμη να είναι «σκληρό καρύδι», όπως η Αϊσέ της ιστορίας μας, καταφέρνει συνήθως να τα βγάξει πέρα. Όμως, ακόμα και τα σκληρά καρύδια έχουν μέσα τους μαλακή ψίχα. Ή αλλιώς, έχουν ένα δάκρυ που το συγκρατούν με αξιοπρέπεια. Εμείς –συμμαθητές, δάσκαλοι, γείτονες και συμπολίτες– μπορούμε να το κάνουμε να κυλήσει και από δάκρυ να γίνει ποτάμι ή γέλιο. Αρκεί να το θελήσουμε και να το πιστέψουμε.

Ελένη Σβορώνου

Καλά, ξανά θα τα λέμε; Σας τα έχω πει εκατό φορές!
Κάθε φορά που με ρωτάτε. Αλλά δε μου δίνετε σημασία.
Πάμε πάλι!

Με λένε Αϊσέ και είμαι Παναθηναϊκάρα. Ο Αλοντίν, ο αδερφός μου, είναι Βάζελος. Όχι, κάτσε. Τα μπέρδεψα. Εγώ είμαι Βάζελος κι εκείνος Γάβρος.

Τέλος πάντων... Που λέτε, όταν μεγαλώσω, θέλω να γίνω γυμνάστρια. Σαν την κυρία Περσεφόνη. Και να φανταστείτε ότι στην αρχή νόμιζα πως ήταν κακιά. Ακούστε λοιπόν τι έγινε τότε.

Βγαίνουμε για μάθημα στην αυλή κι εκείνη μας λέει να μπούμε σε κύκλο. Ξαφνικά με κοιτάει. Κοιτάει τα παπούτσια μου, δηλαδή. Γυρίζουν τότε όλα τα παιδιά και καρφώνονται στα πόδια μου. Ακούστηκε κι ένα πνιχτό γελάκι. Ένα χέρι απλώθηκε κι έδειξε βέλος τα παπούτσια μου. Κόλλησαν και οι άλλοι. Ξέσπασαν σ' ένα δυνατό γέλιο. Κι εγώ σ' ένα πνιχτό κλάμα.

Και δεν είμαι κανένα κλαψιάρικο εγώ! Ο Αλοντίν είναι λίγο χέστης. Γιατί στραβομουτσουνιάζετε; Από τα Εκτάκια το έμαθα. Ξέρω κι άλλα τέτοια: μαλάκας, σκατά... Καλά, καλά, δε συνεχίζω.

Λοιπόν, τα παπούτσια εκείνα ήταν τα καλά μου. Τα πέδιλα που μου 'χε πάρει δώρο η γιαγιά μου, προτού φύγουμε. Στα γενέθλιά μου.

Το πρώτο πράγμα που έβαλα στον μπόγο μου ήταν αυτά. Αφόρετα. Είναι πάρα πολύ ωραία, άσπρα με λουράκια και μια μικρή μαργαρίτα. Η αγκράφα γυαλίζει.

Έχω κρατήσει και το κουτί τους. Το πήρα μαζί για να τα φυλάω μέσα και να είναι, ξέρετε, σα ν' ανοίγω το δώρο μου από την αρχή.

Έβαλα μέσα και φωτογραφίες της γιαγιάς. Και το φυλαχτό που μου 'χε χαρίσει. Έτσι έφτιαξα ένα σούπερ δώρο για μένα, που το ανοίγω κάθε φορά που μου λείπει η γιαγιά και θέλω να της μιλήσω.

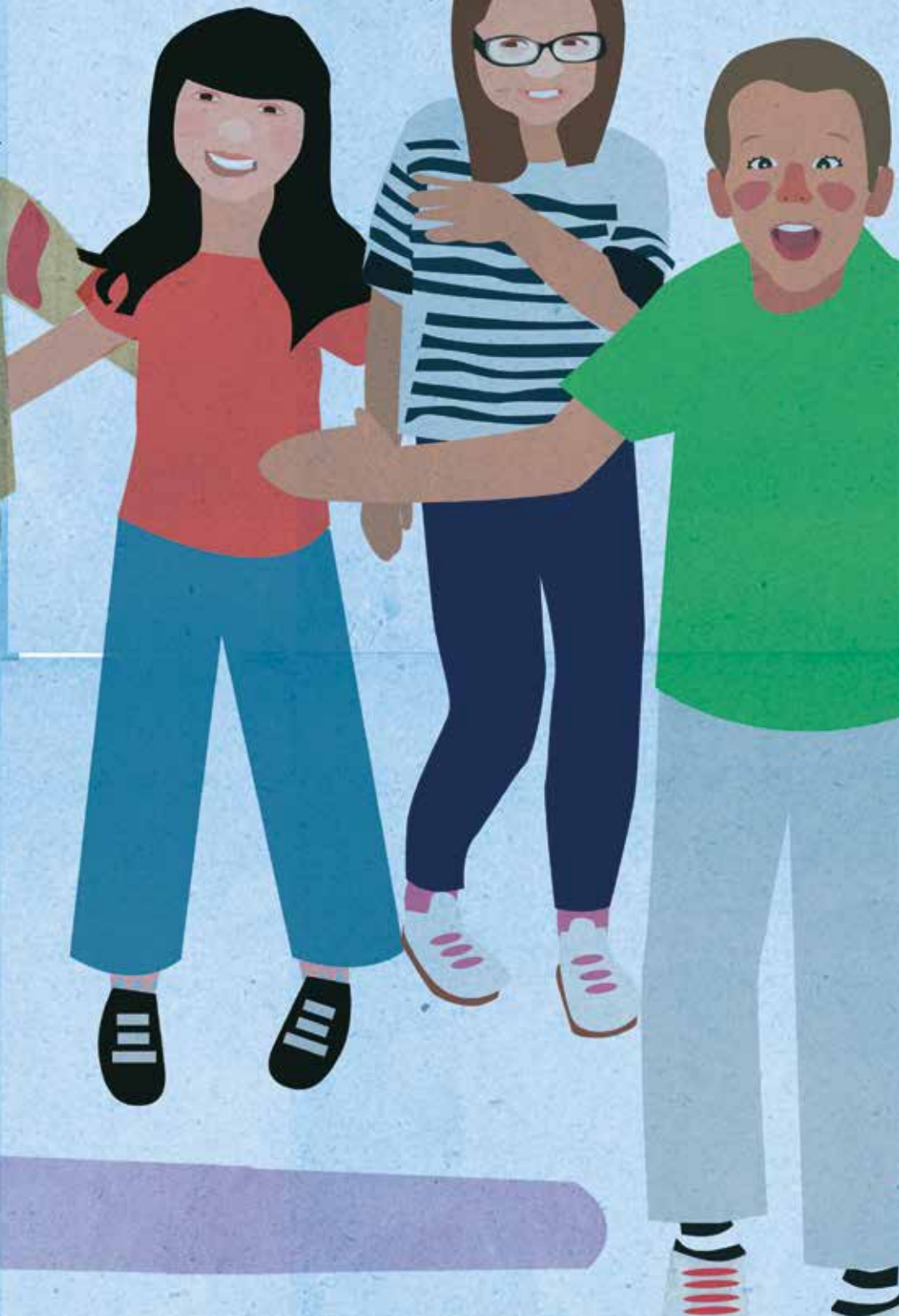
Καταλαβαίνετε τώρα τι σας λέω; Εκείνη τη φορά στην αυλή, όταν τα παιδιά άρχισαν να χαχανίζουν, ήταν σα να την κορόιδευαν τη γιαγιά μου.

Γιατί εγώ δεν είμαι κανένα κλαψιάρικο! Έκλεισα τα εννέα εδώ και έξι μήνες, άρα τώρα είμαι εννιάμισι! Αλλά όλοι λένε ότι είμαι πολύ ώριμη και έξυπνη για την ηλικία μου. Κι είναι αλήθεια αυτό γιατί ο Αλοντίν –ας πούμε– που είναι έντεκα, ακόμα δεν έχει μάθει πολλαπλασιασμό. Που λέτε, ενώ δεν είμαι κλαψιάρα, εκείνη τη στιγμή που όλοι γέλασαν με τα πέδιλά μου, εμένα μ' έπνιξαν τα δάκρυα!

Μέσα απ' τη θολούρα και το κακό, πήρε το μάτι μου τον Αλοντίν. Είχε κολλήσει τη μούρη του στο τζάμι της τάξης του και χάζευε έξω. Ξαφνικά με είδε. Ελατήριο έγινε, τεντώθηκε, έτοιμος να σηκωθεί να έρθει. Τον σταμάτησα από μακριά. Του έκανα σήμα: «Όλα ΟΚ, σκουπιδάκι στο μάτι». Έστω κι από μακριά, όμως, ο Αλοντίν με είχε βοηθήσει. Δε λέω, αυτό το παιδί μπορεί να 'ναι και σπαθί.

Τότε η κυρία Περσεφόνη χτύπησε το κουδουνάκι της και μας είπε ν' αρχίσουμε να τρέχουμε στην αυλή. Εγώ ρούφηξα τις μύξες μου κι άρχισα να τρέχω κι έτσι ξεχάστηκα. Τα τακουνάκια μου όμως έκαναν «κλακ κλακ» στο τσιμέντο κι έτσι πάλι ήθελα ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί.

Κι ήθελα να τρέξω στην αγκαλιά της γιαγιάς μου και να της ζητήσω συγγνώμη. Και να της πω πόσο πολύ την αγαπώ! Πόσο μου λείπει!

Αλήθεια, εσείς έχετε γιαγιά; Δύο κιόλας; Τυχεράκις! Εσείς καμιά; Κρίμα! Εμένα η άλλη μου γιαγιά πέθανε πολύ νέα. Όταν ο μπαμπάς ήταν μωρό ακόμα. Ούτε εκείνος τη θυμάται καλά καλά. Εντάξει, θα μιλάω πιο αργά.

Εκείνο το βράδυ, που λέτε, προσευχήθηκα στο Θεό να χαρίσει και σε μένα ένα ζευγάρι αθλητικά. Η γιαγιά μου λέει ότι αν προσευχηθείς σοβαρά, αν κρατάς τη νηστεία στο Ραμαζάνι και δεν κάνεις ζαβολιές, κι αν δε σκέφτεσαι άλλ' αντ' άλλων όταν κάνεις την προσευχή σου, τότε ο Θεός μπορεί και να σ' ακούσει. Το πιο δύσκολο απ' όλα είναι να μη σκέφτεσαι άλλ' αντ' άλλων στην προσευχή.

Όταν κάνω προσευχή, εμένα μου 'ρχονται άσχετα πράγματα στο μυαλό, όπως:
τα χέρια του φορτηγατζή που γύριζαν πάνω στο τεράστιο τιμόνι
το πέρα δώθε τόσες μέρες στην καρότσα, σα να μας είχαν βάλει σε μίξερ
το γέλιο της γιαγιάς
ο εμετός που έκανα πάνω στον διπλανό κύριο και η κατσάδα που έφαγα μετά απ' τη μαμά, λες κι άμα σου 'ρθει εμετός, μπορείς να τον κρατήσεις
η αηδία που μου 'ρθε όταν δοκίμασα εδώ μιαν άσπρη σάλτσα που τη λένε τζατζίκι
το βραχιόλι της κυρίας Περσεφόνης
το χαμόγελό της
το μπλουζάκι της, που της πάει πολύ
τα μπαμ μπουμ από τις βόμβες
η σούπερ γομολάστιχα της Μαρίας, σε σχήμα φράουλας
ο καπνός και οι φωνές στους δρόμους της Καμπούλ
η τσάντα της Άννας που έχει τη Μπάρμπι πάνω
τα μάτια του Γιουνούς, που έμενε δυο σπίτια παρακάτω
το ένα του μάτι είχε μια μαύρη βουλίτσα στο ασπράδι κι όλοι στη γειτονιά τον κοροΐδευαν, αλλά όταν ο μπαμπάς του σκοτώθηκε, έβγαλαν όλοι το σκασμό

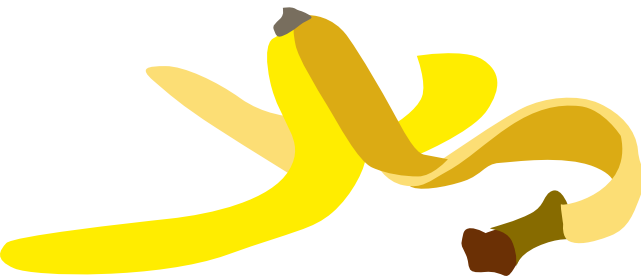
το κλάμα και τα μοιρολόγια, γιατί πάντα κάποιος
έκλαιγε ή μοιρολογούσε κάποιον νεκρό μέσα στη
νύχτα – μπορεί να έκλαιγαν και το πρωί, αλλά εγώ
το βράδυ τούς άκουγα
η Ζαχράν, η κούκλα μου, που ανοιγοκλείνει τα μάτια της.

Εντάξει. Δεν τα ζητάω όλα μαζί χύμα απ' το Θεό! Μετά
τα προκαταρκτικά, «Αλαχού Ακμπάρ», «Σουμπάνα Ραμπί-
γιαλ αντίμ» κτλ., Του θυμίζω πάντα τη Μεγάλη Χάρη. Ξέρει
Εκείνος. Για τον μπαμπά. Μετά λέω τις μικρές χάρες και
στο τέλος, πάλι Του θυμίζω τη Μεγάλη Χάρη.
Καμιά φορά αρχίζουμε τα παζάρια. Του λέω ότι θυσιάζω
όλες τις μικρές χάρες για χάρη της Μεγάλης Χάρης.

Εκείνος με μαλώνει και μου λέει ότι αν συνεχίσω να σκέφτομαι αρλούμπες στην προσευχή, στο τέλος δε θα μου κάνει καμία χάρη, μικρή ή μεγάλη, και τότε με πιάνει ένα κακό και γονατίζω ώσπου να φτάσει η μύτη μου στο πάτωμα, να έτσι, γιατί αν πάθει τίποτα ο μπαμπάς, θα φταίω εγώ.

Αλλά φταίει και ο Αλοντίν, που τελειώνει πρώτος την προσευχή κι έρχεται και μου κάνει γκριμάτσες για να γελάσω. Τέλος πάντων, φαίνεται πως αυτή τη φορά ο Θεός αποφάσισε να μου κάνει τη μικρή χάρη με τ' αθλητικά.

Γιατί την επόμενη φορά που είχαμε γυμναστική, η κυρία Περσεφόνη με φώναξε παράμερα και μου 'δωσε στα χέρια ένα ζευγάρι ολοδικά μου αθλητικά! Ακριβώς το νούμερό μου! Άσπρα με ροζ και γκρι ταινία.

Τ' άλλα παιδιά έπαιζαν μπάλα και δεν μας είδαν. Η κυρία Περσεφόνη είναι πολύ έξυπνη και καλή. Το 'κανε επίτηδες έτσι. Γι' αυτό κι εγώ θέλω να γίνω σαν κι εκείνη όταν μεγαλώσω.

Στην προσευχή μου είπα «ευχαριστώ» στο Θεό για τ' αθλητικά, του είπα όμως ότι δεν ξεφλήσαμε έτσι. Έχει ακόμα και την άλλη χάρη που πρέπει να μου κάνει.

Το βράδυ προτού κοιμηθώ, πάντα σκέφτομαι τις φίλες μου που έχασαν τους μπαμπάδες τους. Τη Μπαντριά και τη Ντελαράμ. Κι ύστερα βλέπω εκείνο το όνειρο...

Ξέρω ότι δε θα σας αλλάξω γνώμη γιατί εσείς φοράτε στολή κι η μαμά μου μαντίλα κι εγώ είμαι μικρή. Αλλά ο μπαμπάς μου μου είπε ότι αν πάω σχολείο και μορφωθώ, όλα θα μπορώ να τα πετύχω.

Και πηγαίνω σχολείο εδώ κι έξι μήνες και στην αρχή ήμουν πάτος και τώρα δεν είμαι και κάνω και μαθήματα ελληνικών στο Σύλλογο και είμαι πολύ καλύτερη απ' τον Μοχάμεντ, που είναι δύο χρόνια εδώ και μιλάει μόνο παστού κι ελληνικά δέκα λέξεις.

Πάω σχολείο λοιπόν και γι' αυτό είμαι μορφωμένη. Και μπορεί και να τα καταφέρω με σας!

Είναι δύσκολο να διαβάζω στο σπίτι. Είμαστε έξι και μοιράζομαι το δωμάτιο με τα ξαδέρφια μου. Η μαμά κοιμάται στο σαλόνι γιατί στην κρεβατοκάμαρα κοιμούνται οι θείοι μου.

Όλη την ώρα μέσα στο σπίτι έχει φασαρία. Αλλά για να γίνεις γυμνάστρια, μάλλον δε χρειάζεται και πάρα πολύ διάβασμα, έτσι δεν είναι;

Τα απογεύματα βγαίνω στην πλατεία να παίξω και να τρέξω για ν' αρχίσω να γίνομαι αθλήτρια. Έχει μια παιδική χαρά με σπασμένες κούνιες. Είναι πολύ ωραία. Καλύτερα, δηλαδή. Δεν ξέρω. Ίσως.

Μια μέρα, εκεί που έπαιζα μπάλα με την Ντελμπάρ, βλέπουμε έναν με μαλλιά. Αδύνατος με μαλλιά μακριά και λίγο βρώμικος. Προχωράει και κάθεται σε μια κούνια. Βγάζει μια σύριγγα κι ανεβάζει την μπλούζα του. Πατάμε ένα τρέξιμο με την Ντελμπάρ! Πεθάναμε απ' το φόβο μας! Παράξενο. Γιατί αυτό σίγουρα δεν είναι πιο φοβιστικό από τις εκρήξεις και τις βόμβες και τους νεκρούς παντού. Αλλά ο τύπος με κοίταξε στα μάτια. Κι ήταν πολύ, μα πολύ διαφορετικό! Σα να 'ταν ζωντανός-πεθαμένος και να 'θελε να με πάρει μαζί του. Όπως στον εφιάλτη.

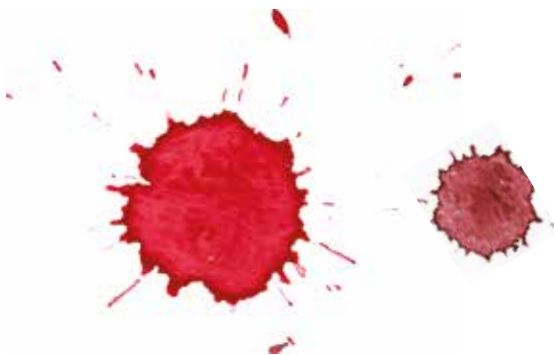

Γιατί δε σας το 'πα. Βλέπω πάντα τον ίδιο εφιάλτη. Υπάρχουν άνθρωποι που βλέπουν πάντα το ίδιο όνειρο, μου το 'χει πει ο μπαμπάς. Το δικό μου είναι εφιάλτης.

Βλέπω τον άντρα της καλύτερης φίλης της μαμάς μου, τον Σαούν, σ' ένα χωράφι να πεθαίνει. Και το χωράφι γεμίζει από Σαούν, μισοπεθαμένους όλους, που με τραβάνε να με πάρουν μαζί τους. Αλλά δε με κοιτάνε στα μάτια. Εκείνος μόνο, της πλατείας, με είχε κοιτάξει κατάματα και γι' αυτό ήταν λίγο πιο τρομακτικός. Δεν ξέρω αν θα τον δω στον εφιάλτη μου. Ελπίζω όχι.

Εσείς βλέπετε ποτέ κακά όνειρα; Ρωτάω επειδή είσαστε μεγάλοι. Εξαφανίζονται άραγε με τα χρόνια;

Αλλά δε σας τα λέω αυτά για να με λυπηθείτε. Είμαι σκληρό καρύδι, είπαμε. Ξέρω πολλά αστεία και τα λέω στη Ζαχράν και γελάμε και μου φεύγει ο φόβος. Άντε πάλι! Ποια είναι η Ζαχράν; Η κούκλα μου, είπαμε. Όχι, εγώ δεν παίζω με κούκλες πια. Η Ζαχράν είναι η πιο καλή μου φίλη γιατί ήταν εκεί, είναι κι εδώ και θα είναι πάντα μαζί μου, ό,τι κι αν γίνει, ακόμα κι αν δε σας αλλάξω γνώμη και μας στείλετε πίσω στο τέλος.

Ο μπαμπάς μου λέει να σπουδάσω δικηγόρος γιατί είμαι πολύ καλή στο μπλα μπλα. Γι' αυτό και δε με σταματάτε εύκολα. Θέλω να σας πω ότι έκανα και μια φίλη Ελληνίδα στο σχολείο, τη Γιάννα. Παίζουμε λάστιχο μαζί. Η Γιάννα έχει κολλητή της τη Μάνια. Από την πρώτη Δημοτικού. Τα σπίτια τους είναι κοντά κι οι μαμάδες τους κάνουν παρέα. Πού να χωθείς εκεί μέσα! Καταλαβαίνετε...

Πιο πολύ κάνω παρέα με τη Χιντί, που είναι κι αυτή απ' το Αφγανιστάν, όχι όμως από την Καμπούλ. Αλλά αν με ρωτάτε σ' αλήθεια, εμένα μ' αρέσει καλύτερα να παίζουμε όλοι μαζί, όλα τα παιδιά της τάξης μαζί. Σπάνιο, όμως. Πολύ σπάνιο.

Α, και κάτι άλλο! Ανεβάζουμε τη «Φρουτοπία» του Τριβιζά κι εγώ θα παίξω το Κολοκυθάκι. Το φαντάζεστε; Και θα έρθει και η μαμά και οι θείοι όλοι και τα ξαδέρφια να με δούνε! Σας καλώ κι εσάς, δεν είναι μακριά το σχολείο μου, είναι κοντά στον Ηλεκτρικό. Αλλά τι λέω; Εσείς έχετε τις αυτοκινητάρες σας!

Μια μέρα θα οδηγήσω κι εγώ αυτοκίνητο! Τώρα έχω ποδήλατο στη γειτονιά και είναι σούπερ. Στην Καμπούλ δε μας αφήνουν, εμάς τα κορίτσια και τις γυναίκες, να κάνουμε ποδήλατο. Παντού με τα πόδια πάμε. Να ένας λόγος ακόμα που...

Βλέπω κι ένα πολύ ωραίο όνειρο. Το μαντέψατε βέβαια. Ότι ήρθε ο μπαμπάς κι αρχίζει να με πετάει στον αέρα, να με κάνει αεροπλανάκι, και να μουρμουρίζει, «Μεγάλωσες, βάρυνες! Θα μου πέσει η μέση. Δεν είσαι για τέτοια πια!» Κι εγώ να του λέω, «Κι άλλο κι άλλο! Δε μεγάλωσα!»

Αλλά για να λέμε την αλήθεια, μάλλον μεγάλωσα. Η γιαγιά λέει ότι η παιδική ηλικία τελειώνει όταν ερωτευτείς για πρώτη φορά. Εγώ δε συζητούσα ποτέ γι' αγόρια, μόνο η Μάνια. Ούτε είχα πολλά πολλά μαζί τους. Ούτε και είναι σωστό αυτό, να έχουν πολλά πολλά τα κορίτσια με τ' αγόρια. Μόνο τον Γιούνους συμπαθούσα και του μιλούσα. Σα μικρό αδερφό μου τον είχα.

Εδώ και μία βδομάδα όμως, αφήστε τα, μου αρέσει ένα αγόρι της τρίτης Δημοτικού, ο Ντίνος, και φυσικά δεν του έχω μιλήσει ποτέ, τον είδα όμως σ' ένα καλό όνειρο. Είδα ότι μου μίλησε εκείνος πρώτος.

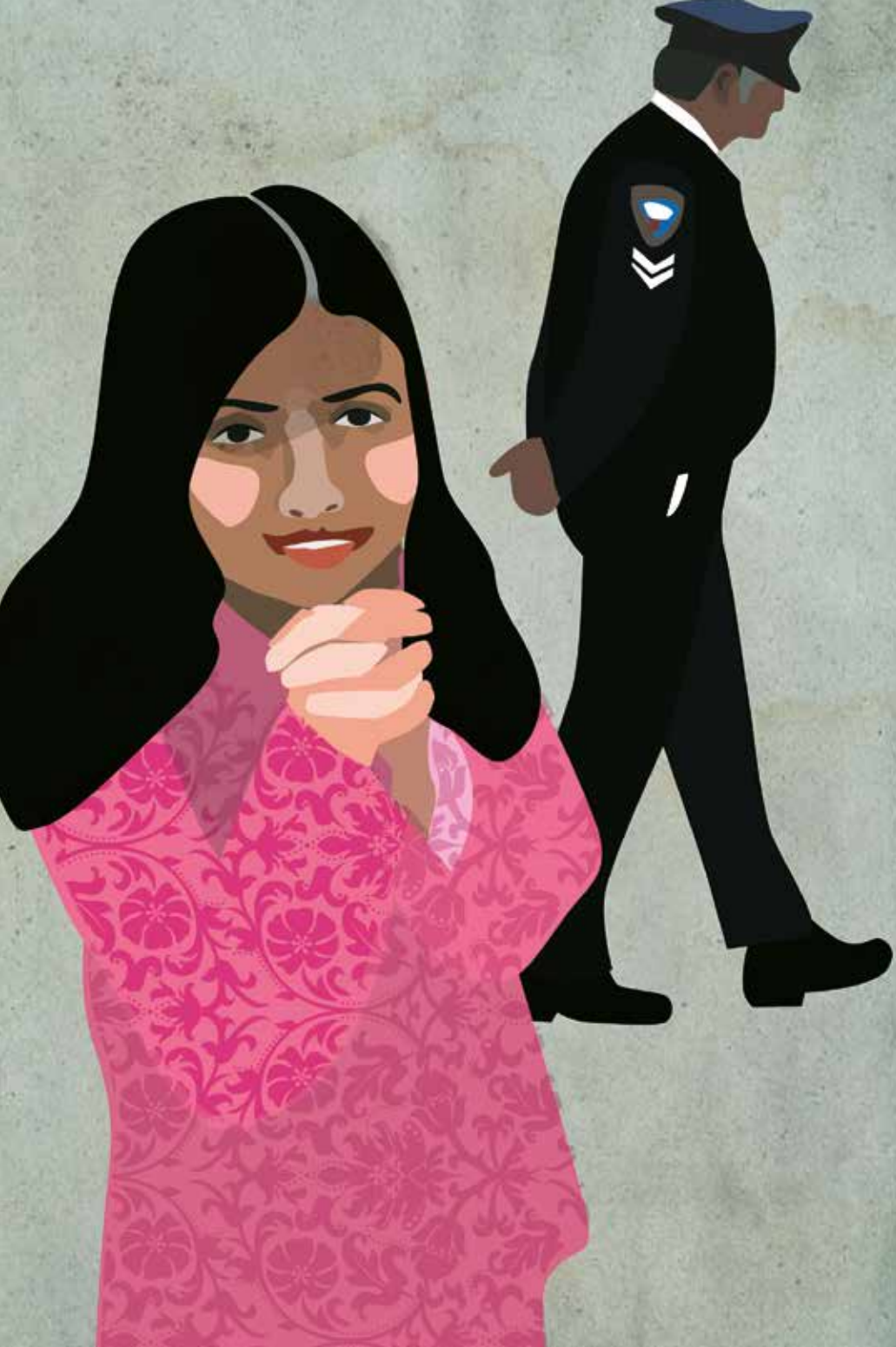

Για πείτε μου, λοιπόν, κύριοι αστυνόμοι: Θα μας στείλετε πίσω επειδή δεν είναι εντάξει τα χαρτιά μας; Κοιτάξε τη μαμά μου! Έχει μαραζώσει, δεν μπορεί να πει τίποτα έτσι που νιώθει. Εγώ μιλάω γιατί 'μαι σκληρό καρύδι. Σας είπα για τον εφιάλτη μου.

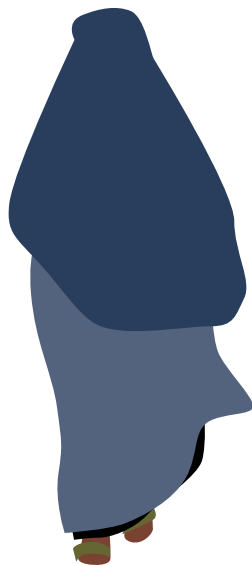
Το καλύτερό μου όνειρο δε σας το 'πα, όμως το βλέπω στον ξύπνιο μου: Είμαι μεγάλη, όμορφη, δουλεύω γυμνάστρια σ' ένα σχολείο με πολλά παιδιά από πολλές χώρες, τους χαρίζω παπούτσια αθλητικά, παιχνίδια, βιβλία, ποδήλατα, Μπάρμπι, γομολάστιχες σε σχήμα φράουλας, χίλια δυο ωραία πράγματα. Έχω τέσσερα δικά μου παιδιά, ο άντρας μου είναι ο Ντίνος και η μαμά μου κι ο μπαμπάς μου έρχονται κάθε μέρα σπίτι μας να δούνε τα εγγόνια τους. Η μαμά μου είναι κι αυτή γλυκιά γιαγιά, σαν τη γιαγιά μου, που μου χάρισε το όνομά της. Αϊσέ. Αϊσέ σημαίνει Ζωή. Όχι, μη με λέτε Ζωή! Αϊσέ να με λέτε! Κι ας δυσκολεύεστε.

Λοιπόν; Θα κάνετε λίγη υπομονή ώσπου να βγάλουμε τα χαρτιά; Πείτε μου πού να πάω και τι πρέπει να κάνω για να τα βγάλω εγώ. Έχω υποσχεθεί στον μπαμπά μου να μορφωθώ, κύριοι αστυνόμοι... Τις υποσχέσεις πρέπει να τις κρατάμε. Μη μας διώξετε! Και πού ξέρετε; Μεθαύριο μπορεί να έχω μαθητές τα εγγόνια σας κι αν μου έρθουν στο μάθημα χωρίς φόρμα και αθλητικά, δε θα τα μαλώσω. Τ' ορκίζομαι!

Η Αϊσέ του βιβλίου που μόλις διαβάσατε είναι ένα από τα εκατομμύρια παιδιά που κάθε χρόνο ξερνώνονται από τη χώρα τους, το σπίτι, την οικογένεια και τους φίλους τους, για να γλιτώσουν από τον πόλεμο, τη βία και τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Αϊσέ είναι ένα παιδί πρόσφυγας.

Από τα 65 εκατομμύρια αναγκαστικά εκτοπισμένους σε όλο τον κόσμο, τα μισά είναι παιδιά όπως η Αϊσέ. Πολλά από αυτά περνούν όλη την παιδική τους ηλικία μακριά από το σπίτι τους. Παιδιά που είναι πρόσφυγες ή που ζητούν διεθνή προστασία, παιδιά χωρίς ιθαγένεια, παιδιά που μπορεί να ταξιδεύουν μόνα, καθώς και άλλα που βρίσκονται εκτοπισμένα από τη βία μέσα στην ίδια τους τη χώρα.

Γι' αυτά τα παιδιά δεν υπάρχει επιλογή, γιατί προτείνει το να σωθούν και να αναζητήσουν ασφάλεια. Τις περισσότερες φορές δεν έχουν το περιθώριο επιλογής ούτε για τον τρόπο που θα ταξιδέψουν, ούτε για τον τόπο «σωτηρίας» που θα βρεθούν. Τα παιδιά-πρόσφυγες αποτελούν την πιο ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα όταν αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, ενώ οι συνέπειες που υφίστανται από τη βία και τον εκτοπισμό είναι σοβαρές, μακροπρόθεσμες και ζημιόγONES τόσο για τα ίδια όσο και για τις κοινωνίες τους.

Γι' αυτό, η προστασία τους αποτελεί βασική προτεραιότητα στο έργο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Χωρίς τις συντονισμένες προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας, όλων των εμπλεκόμενων αρχών και φορέων και των τοπικών κοινοτήτων, υπάρχει ο κίνδυνος η γενιά της Αϊσέ και των παιδιών από το Αφγανιστάν, όπως και τόσων άλλων από τη Συρία, τη Σομαλία, το Σουδάν και αλλού, να χαρακτηριστούν ως χαμένες γενιές.

Είναι κρίσιμο να μην αφήσουμε αυτές τις γενιές να χάσουν την παιδικότητά τους και μαζί την πρόσβαση σε βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η εκπαίδευση. Αρκεί να σκεφτούμε ότι μόνο το 50% των παιδιών προσφύγων έχουν πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σε σύγκριση με τον παγκόσμιο μέσο όρο που ξεπερνάει το 90%. Και όσο μεγαλώνουν σε ηλικία, η απόσταση αυτή μετατρέπεται σε χάσμα. Και όμως, η εκπαίδευση αποτελεί μία από τις ελάχιστες ευκαιρίες

που έχουμε να διαπλάσουμε τις επόμενες γενιές για ένα καλύτερο μέλλον, τόσο στις χώρες υποδοχής τους όσο και στις πατρίδες που άφησαν.

UNHCR/J. Kohler

Η εμπειρία έχει δείξει ότι έχουμε πολλά να μάθουμε και να πάρουμε, αν δώσουμε ευκαιρίες στις δεξιότητες, τις ιδέες και τα όνειρα των παιδιών. Ιδιαίτερα τα παιδιά πρόσφυγες, μπορεί να μην ήταν πάντα «σκληρά καρύδια», αλλά αποδεικνύονται πολύ δυνατά και βρίσκουν τρόπους να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες και να αντλήσουν δύναμη από τους γύρω τους. Με τη μάθηση, το παιχνίδι και έχοντας έναν κατάλληλο χώρο, όπως το σχολείο, ώστε να εξερευνήσουν τα ταλέντα και τις ικανότητές τους, τα παιδιά μπορούν να είναι ενεργά μέλη της κοινότητας υποδοχής τους.

Η ιστορία της Ελένης Σβορώνου μας υπενθυμίζει ότι

UNHCR/Υ. Κυvernitis

κάθε τάξη, σχολείο, γειτονιά ή παρέα καλείται να υποδεχθεί μία Αϊσέ ως ισότιμο μέλος της. Το βιβλίο μάς δίνει μόνο ένα απόσπασμα από τη ζωή της μικρής Αϊσέ. Αφήνει δε το τέλος να γραφεί από τα ίδια τα παιδιά που θα μοιραστούν την ιστορία της με τους ενήλικες και θα αξιοποιήσουν τις δραστηριότητες που ακολουθούν με τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς τους. Ένα τέλος που ελπίζουμε ότι θα περιλαμβάνει και θα αφορά και τα ίδια ως μέρος της λύσης.

Αθήνα, 2016

*Υπατη Αρμοστέία του ΟΗΕ
για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα*

ΣΥΝΤΟΜΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Αιτών άσυλο: Το άτομο που έχει υποβάλει αίτημα να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας και περιμένει την έκβαση της σχετικής απόφασης.

Ανιθαγενής: Κάποιος τον οποίο κανένα κράτος δεν θεωρεί υπήκοό του, σύμφωνα με τη νομοθεσία του. Σήμερα υπάρχουν πάνω από 10 εκατομμύρια ανιθαγενείς στον κόσμο, ενώ κάθε δέκα λεπτά γεννιέται ένα παιδί χωρίς ιθαγένεια.

Ασυνόδευτοι ανήλικοι: Παιδιά (δηλαδή άτομα κάτω των 18 ετών) που έχουν χωριστεί και από τους δύο γονείς τους, ενώ για τη φροντίδα τους δεν είναι υπεύθυνος κάποιος ενήλικος, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ή πρακτική. Τα δικαιώματα των ασυνόδευτων ανηλίκων, όπως και όλων των παιδιών, κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση του ΟΗΕ του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Εσωτερικά εκτοπισμένοι: Τα άτομα που έχουν εκτοπιστεί από τις εστίες τους αλλά παραμένουν στην επικράτεια της χώρας τους.

Παρατεταμένη προσφυγική κατάσταση: Μια προσφυγική κατάσταση διάρκειας τουλάχιστον πέντε ετών. Οι Αφγανοί πρόσφυγες σε ολόκληρο τον κόσμο παραμένουν ο μεγαλύτερος πληθυσμός σε παρατεταμένη προσφυγική κατάσταση, υπό τη φροντίδα της Ύπατης Αρμοστείας. Οι πρόσφυγες σε παρατεταμένη προσφυγική κατάσταση, περνούν κατά μέσο όρο 20 χρόνια στην εξορία.

Πρόσφυγας: Η Σύμβαση για το Καθεστώς του Πρόσφυγα του 1951 ορίζει τους πρόσφυγες ως τα άτομα εκείνα που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής ή συνήθους διαμονής τους, και έχουν «δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικής προέλευσης, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα και δεν μπορούν, ή εξαιτίας αυτού του φόβου δεν θέλουν, να προσφύγουν στην προστασία της χώρας αυτής». Επίσης, οι άνθρωποι που τρέπονται σε φυγή λόγω συγκρούσεων ή γενικευμένης βίας, θεωρούνται γενικά πρόσφυγες.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR): Διεθνής, μη πολιτικός, ανθρωπιστικός οργανισμός που καθοδηγεί και συντονίζει σε παγκόσμιο επίπεδο τη δράση για την προστασία των προσφύγων και την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων. Από την ίδρυσή της, στις 14 Δεκεμβρίου του 1950, η Ύπατη Αρμοστεία έχει βοηθήσει δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπους να κάνουν μια νέα αρχή, ενώ έχει τιμηθεί δύο φορές με το Νόμπελ Ειρήνης. Σήμερα, ο οργανισμός έχει παρουσία σε περισσότερες από 128 χώρες και συνεχίζει να βοηθά εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων, αιτούντων άσυλο, εσωτερικά εκτοπισμένων και ανιθαγενών. Περισσότερες πληροφορίες στο www.unhcr.gr και www.unhcr.org

Η ξενιτιά, η φυλακή, η φτώχεια, η ορφάνια,
τα τέσσερα ζυγιάστηκαν σ' ένα βαρύ καντάρι
και πιο βαριά η ξενιτιά με τα πολλά φαρμάκια.

δημοτικό

Η ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ είναι απόφοιτη της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, με μεταπτυχιακή ειδίκευση στη Διαχείριση Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Πανεπιστήμιο του Birmingham.

Είναι υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο WWF Ελλάς και παράλληλα γράφει βιβλία για παιδιά και νέους. Πολλά από τα βιβλία της έχουν συμπεριληφθεί στις βραχείες λίστες του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, του περιοδικού *Διαβάζω* (σημερινού *Αναγνώστη*) και των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας. Το βιβλίο *Σκληρό Καρύδι* έλαβε τιμητική διάκριση *The White Ravens 2016*.

Δύο έργα της απέσπασαν Εύφημο Μνεία (2014-15) από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά (*Το πάτημα του Έλληνα* και *Ο Ψαροντουφεκάς*).

Γράφει κριτική παιδικής λογοτεχνίας στον *Αναγνώστη*, διδάσκει δημιουργική γραφή σε σεμινάρια για μικρούς και μεγάλους, και εμπνυχώνει παιδαγωγικά εργαστήρια για τη φύση και τον πολιτισμό.

Περισσότερα στο <http://elenisvoronou.wordpress.com>

Μια ιστορία και επτά δραστηριότητες για μαθητές δημοτικού

Για την ανάδυση της θετικής δύναμης της τάξης

Το παιδαγωγικό υλικό που ακολουθεί βασίζεται στην ιστορία «Σκληρό καρύδι» και αποτελείται από επτά δραστηριότητες και δύο εισαγωγικά παιχνίδια, που μπορεί να πραγματοποιηθούν στην τάξη ή στην ομάδα με αφορμή την ιστορία.

Το υλικό αυτό μπορεί να το χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός¹ ή ο εμπυχωτής με τον τρόπο που θέλει. Μπορεί να διαβάσει την ιστορία στην τάξη, να κάνει μια, περισσότερες ή όλες τις δραστηριότητες, μπορεί να επινοήσει δικές του.

Στόχος είναι η συναισθηματική, περισσότερο, προσέγγιση του θέματος «πρόσφυγας». Δε μας ενδιαφέρει τόσο να εξαντλήσουμε τα πραγματολογικά δεδομένα του τεράστιου αυτού θέματος, όσο να οδηγήσουμε τα παιδιά σε μια διαδικασία που μοιάζει με αυτή του παραμυθιού: Ο ήρωας παλεύει με τις αντίξοες δυνάμεις και στο τέλος επιβιώνει και μάλιστα καλύτερος, ωριμότερος, πιο δυνατός.

---

1. Στο κείμενο χρησιμοποιείται ο τύπος του αρσενικού και για το αρσενικό και για το θηλυκό γένος, για λόγους οικονομίας του κειμένου.

Στο παραμύθι ο αναγνώστης ή ακροατής οδηγείται στην κάθαρση μέσα από την ταύτιση με τον ήρωα. Εδώ θα πάμε ένα βήμα παραπέρα. Θα καλέσουμε τα παιδιά να ταυτιστούν όχι μόνο με την κεντρική ηρωίδα αλλά και με όλους τους άλλους ήρωες που συντελούν στην ευτυχία ή τη δυστυχία της. Μέσα από αυτή την πολυφωνική προσέγγιση θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε και να ενισχύσουμε τις θετικές δυνάμεις κάθε παιδιού και της τάξης συνολικά, ώστε να λειτουργεί θετικά απέναντι σε κάθε πρόσφυγα, σε κάθε ξένο, σε κάθε «άλλον» αλλά και προς τους ομοίους του.

Όπως όλοι οι ήρωες των κλασικών παραμυθιών που χάνονται στο δάσος, εξόριστοι, κατατρεγμένοι ακόμη και από τους ίδιους τους γονείς τους, σώζονται με τις ίδιες τους τις δυνάμεις, έτσι και τα παιδιά του κόσμου, περισσότερο ή λιγότερο προνομιούχα, καλούνται να διαβούν το κατώφλι της ενηλικίωσης. Και σε αυτό τον δύσκολο δρόμο, οι σύντροφοι είναι κρίσιμης σημασίας. Οι βοηθοί δεν είναι οι καλές νεράιδες ή τα μαγικά αντικείμενα. Είναι οι άλλοι. Όλοι οι άλλοι. Με αυτά κατά νου, ελπίζουμε να αγαπήσετε το «Σκληρό καρύδι» και να χαρείτε, εκπαιδευτικοί και μαθητές, στιγμές λογοτεχνικής απόλαυσης, έκφρασης, καλλιέργειας συναισθηματικής νοημοσύνης, παιχνιδιού, γέλιου, περιπέτειας, ενότητας και ελπίδας.

Οι δραστηριότητες που ακολουθούν σχεδιάστηκαν αρχικά από τη συγγραφέα **Ελένη Σβορώνου** και εμπλουτίστηκαν στη συνέχεια από τις εκπαιδευτικούς **Τζένη Καραβίτη** και **Αντιγόνη Τσαρμποπούλου**, μετά

από μια σειρά βιωματικών εργαστηρίων για μαθητές και εκπαιδευτικούς με βάση το «Σκληρό καρύδι». Τα εργαστήρια αυτά ήταν μέρος του προγράμματος «Κι αν ήσουν εσύ;» της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Για αρχή... δραστηριότητες εισαγωγής στο θέμα

ΦΡΟΥΤΟΣΑΛΑΤΑ

Πρόκειται για παραλλαγή του παιχνιδιού «μουσικές καρτέκλες». Σχηματίζουμε με τις καρτέκλες μας έναν κύκλο και ο εκπαιδευτικός μοιράζει από έναν ρόλο-φρούτο (μήλο, αχλάδι, μπανάνα, πορτοκάλι κ.ά.) σε κάθε παιδί. Τοποθετούμε στον κύκλο μια καρτέκλα λιγότερη από όσοι είναι οι συμμετέχοντες, έτσι ώστε πάντα να βρίσκεται κάποιος στο κέντρο του κύκλου. Όποιος από τους συμμετέχοντες βρεθεί στο κέντρο χωρίς καρτέκλα, ζητάει «Να σηκωθούν όλα τα...» και λέει ένα φρούτο από τους ρόλους-φρούτα που έχουν μοιραστεί στην ομάδα. Σηκώνονται από τη θέση τους μόνο όσα παιδιά είναι το συγκεκριμένο φρούτο, και προσπαθούν να βρουν γρήγορα μια άλλη καρτέκλα, για να καθίσουν. Το ίδιο κάνει και το παιδί που βρέθηκε στο κέντρο. Αυτός που θα μείνει στο κέντρο του κύκλου επιλέγει ξανά ποιο φρούτο θα σηκωθεί με τον ίδιο τρόπο. Όσο το παιχνίδι προχωράει μπορούμε να το κάνουμε πιο ενδιαφέρον δίνοντας την οδηγία σε όποιον είναι στο κέντρο

ότι μπορεί να επιλέξει να σηκωθούν δύο ή περισσότερα φρούτα ή ακόμα και να τους σηκώσει όλους από τις καρέκλες λέγοντας «φρουτοσαλάτα».

ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΝ ΘΕΣΗ ΟΣΟΙ...

Παραλλαγή ή συνέχεια του προηγούμενου παιχνιδιού. Σχηματίζουμε κύκλο. Ένα παιδί βρίσκεται στο κέντρο του κύκλου και συνεχίζει τη φράση «Να αλλάξουν θέση όσοι...» αναφέροντας κάτι που αφορά και τον ίδιο, όπως «Να αλλάξουν θέση όσοι... φορούν αθλητικά παπούτσια». Δίνουμε την οδηγία στην ομάδα ότι αρχικά μπορεί να επιλέγουμε ένα εμφανές χαρακτηριστικό, αλλά σταδιακά περνάμε σε πιο εσωτερικά ή ενδιάμεσα χαρακτηριστικά όπως «Να αλλάξουν θέση όσοι... τους αρέσει/ δεν τους αρέσει/φοβούνται/αγαπάνε/θέλουν/ονειρεύονται κ.ά.» Όσοι έχουν το χαρακτηριστικό που έχει αναφερθεί φεύγουν από τη θέση τους και προσπαθούν να βρουν μια άλλη θέση μέσα στον κύκλο.

Φροντίζουμε να μπορέσουν να εκφραστούν όλα τα μέλη της ομάδας, χωρίς όμως να πιέσουμε κάποιον να βρεθεί στο κέντρο αν δεν θέλει. Αφού έχουν πάρει όλοι τον λόγο τουλάχιστον μια φορά, ο εκπαιδευτικός φροντίζει να μείνει ο ίδιος στη μέση του κύκλου και προτείνει «Να αλλάξει θέση όποιος έχει κάποιον συγγενή που να μιλάει κάποια άλλη μητρική γλώσσα από τη δική του». Στη συνέχεια καθόμαστε όλοι στις καρέκλες μας διατηρώντας το σχήμα του κύκλου και ζητάμε από τα παιδιά που άλλαξαν θέση στην τελευταία δήλωση να μας δώσουν, αν θέλουν, περισσότερες πληροφορίες.

Μπορούμε να τους βοηθήσουμε θέτοντας τον κανόνα των 10 ερωτήσεων. Εξηγούμε στα παιδιά πως μπορούν να κάνουν έως 10 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου στον συμμαθητή τους. Αν είναι διστακτικά, ο εκπαιδευτικός βοηθά ξεκινώντας τις ερωτήσεις. Φροντίζουμε να ρωτήσουμε για τα συγγενικά αυτά πρόσωπα προσπαθώντας να εκμαιεύσουμε τους λόγους για τους οποίους κάποιος φεύγει από την πατρίδα του και αλλάζει χώρα διαμονής. Στις οικογενειακές ιστορίες μπορεί να αναφερθούν ιστορίες Ελλήνων προσφύγων και μεταναστών από παλιότερες εποχές αλλά και σύγχρονες ιστορίες μεταναστών στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες. Στόχος είναι η αξιοποίηση των οικογενειακών ιστοριών για τη διάκριση των όρων «πρόσφυγας» και «μετανάστης» αλλά και ο εντοπισμός ομοιοτήτων μεταξύ τους στο παρελθόν και το παρόν.

Υλικά

Χώρος

Διάρκεια

Στόχοι

Οι νέοι μας φίλοι

(Ρόλος στον τοίχο)

- 📌 **ΥΛΙΚΑ:** Χαρτί μέτρου, μαρκαδόροι, ψαλιδάκια
- ✖ **ΧΡΟΣ:** Η τάξη κατάλληλα διαμορφωμένη, ώστε να υπάρχει χώρος για ζωγραφική στο δάπεδο
- ⏴ **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 90' - 120' (ανάλογα με την έκταση που θέλουμε να δώσουμε)
- ⚠ **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Καλλιέργεια φιλιανγνωσίας
  - Καλλιέργεια δεξιότητας ενεργητικής ακρόασης
  - Καλλιέργεια ενσυναίσθησης
  - Πρώτη γνωριμία με το θέμα «ξένος», «πρόσφυγας»

Εξηγούμε στους μαθητές ότι θα διαβάσουμε μια ιστορία με τίτλο «Σκληρό καρύδι» και θα τη ζωντανέψουμε με παιχνίδια και δραστηριότητες. Δε χρειάζεται να εξηγήσουμε από την αρχή το θέμα της ιστορίας. Το φανταζόμαστε όμως και το συζητάμε όλοι μαζί δείχνοντας το εξώφυλλο του βιβλίου. Επιδιώκουμε να διατηρήσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών καθώς θα διαβάζουμε το κείμενο σταδιακά στην τάξη.

Διαβάζουμε την ιστορία από την αρχή ως το σημείο: «**χάρη με τ' αθλητικά**» (σελ.22). Συζητάμε με τα παιδιά με βάση ερωτήσεις, όπως οι ακόλουθες:

- 📌 **Ποιος φαντάζεστε ότι μιλάει;**
- 📌 **Τι ηλικία φαντάζεστε ότι έχει;**
- 📌 **Πώς τη λένε;**

- Από πού μπορεί να έρχεται;
- Τι συμβαίνει στην αυλή του σχολείου;
- Πώς είναι δυνατόν να μην έχει αθλητικά παπούτσια στο μάθημα της Γυμναστικής;
- Τι μαθαίνουμε για την οικογένειά της;
- Σε ποιο Θεό προσεύχεται;
- Τι ζητά από τον Θεό;
- Τι ομάδα είναι;
- Ποιες λέξεις την εντυπωσιάζουν;
- Τι στοιχεία έχουμε για τον χαρακτήρα της;
- Σε ποιον άραγε μπορεί να απευθύνεται;

Απλώνουμε στο δάπεδο χαρτί του μέτρου (2 μέτρα περίπου). Ζητάμε έναν εθελοντή, κάποιον μαθητή που θα ξαπλώσει στο χαρτί. Ένα άλλο παιδί ζωγραφίζει το περίγραμμά του με μαρκαδόρο. Αυτή είναι η Αϊσέ. Μέσα στο περίγραμμα καταγράφουμε με ένα μαρκαδόρο (οποιοδήποτε χρώμα εκτός από κόκκινο) όλα τα στοιχεία που αντλούμε από την ιστορία σχετικά με την Αϊσέ. Με κόκκινο χρώμα μαρκαδόρο σημειώνουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά της κατά το περιστατικό στην αυλή. Έξω από το περίγραμμα σημειώνουμε όλα αυτά που θα θέλαμε να μάθουμε για το κορίτσι αλλά και για το περιστατικό στην αυλή.

Σε χαρτί του μέτρου σχεδιάζουμε επίσης έναν μεγάλο κύκλο. Στο περίγραμμά του σχεδιάζουμε πολλά πρόσωπα. Είναι η τάξη της Αϊσέ. Με τον ίδιο τρόπο σημειώνουμε στο εσωτερικό του περιγράμματος στοιχεία που προκύπτουν για τους συμμαθητές της. Με κόκκινο

μαρκαδόρο σημειώνουμε τι αισθάνονται και τι σκέφτονται την ώρα του περιστατικού στην αυλή.

Σε ένα τρίτο κομμάτι χαρτί του μέτρου, που τοποθετείται ανάμεσα στα δυο προηγούμενα, σχεδιάζουμε βέλη που ενώνουν το περίγραμμα της Αϊσέ με το περίγραμμα των συμμαθητών της. Μέσα σε αυτά τα βέλη σημειώνουμε πράγματα που ενώνουν το κορίτσι και τα άλλα παιδιά και πράγματα που τους χωρίζουν (συνήθειες, αγαπημένα παιχνίδια, οικογενειακή κατάσταση, συναισθήματα κ.ά.).

Ανάλογα, μπορούμε να αναλύσουμε και το χαρακτήρα του αδερφού της Αϊσέ, του Αλοντίν.

Αναρτούμε τα περιγράμματα στον τοίχο. Οι φίλοι αυτοί θα μας συντροφεύουν για λίγες μέρες.

Δώσε τους φωνή, άλλαξε τα γεγονότα!

(Παγωμένη εικόνα - τεχνικές εκπαιδευτικού δράματος)

- 📌 **ΥΛΙΚΑ:** Χαρτάκια-κλήροι με ρόλους, αυτοκόλλητες ετικέτες, μαρκαδόροι
- ✖ **ΧΩΡΟΣ:** Η τάξη κατάλληλα διαμορφωμένη για δουλειά σε ομάδες
- ⏴ **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 60' - 90'
- ⚠ **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Καλλιέργεια συναισθηματικής νοημοσύνης
  - Καλλιέργεια ικανότητας σωματικής έκφρασης και λόγου
  - Καλλιέργεια ικανότητας συνεργασίας
  - Καλλιέργεια ικανότητας εστίασης, σύνοψης και συμπύκνωσης μιας αφήγησης
  - Διερεύνηση αξιών και στάσεων μέσα από την εναλλακτική προσέγγιση της στάσης των ηρώων

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 6-8 ατόμων και παίρνουν ρόλους: Αϊσέ (ένα παιδί), συμμαθητές (4-5 παιδιά), κυρία Περσεφόνη (ένα παιδί) και, προαιρετικά, Αλοντίν (ένα παιδί). Μπορούμε να γράψουμε από πριν σε χαρτάκια-κλήρους τους ρόλους και να τους μοιράσουμε στις ομάδες. Ανάλογα με την ηλικία των μαθητών και την εμπειρία τους στο σχηματισμό ομάδων, χρησιμοποιούμε τον τρόπο χωρισμού που πιστεύουμε ότι θα λειτουργήσει καλύτερα.

Όταν σχηματιστούν οι ομάδες, κάθονται σε κύκλο. Είναι σημαντικό τα παιδιά να είναι καθισμένα σε κύ-

κλο, για να μπορούν να βλέπουν όλοι όλους και γιατί ο κύκλος διευκολύνει την επικοινωνία στην ομάδα. Κάθε παιδί παίρνει μια αυτοκόλλητη ετικέτα και γράφει με μαρκαδόρο τον ρόλο του με μεγάλα γράμματα.

Παγωμένη εικόνα

Εξηγούμε στα παιδιά τι πρέπει να κάνουν: «Θα διαβάσουμε ξανά την αρχή της ιστορίας, για να θυμηθούμε τη σκηνή στο προαύλιο. Ακούστε την δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στον ρόλο που σας αντιστοιχεί. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσετε να φτιάξετε μια παγωμένη εικόνα, μια φωτογραφία της σκηνής στο προαύλιο. Θα διαλέξετε μια στιγμή μόνο του περιστατικού για τη φωτογραφία τους. Σε αυτή, θα διατηρήσετε τους ρόλους σας. Στη φωτογραφία δε θα μιλάτε, ούτε θα κινείστε. Θα σας αφήσω 5' για την προετοιμασία, αφού ακούσετε προσεκτικά».

Διαβάζουμε την ιστορία. Αν τα παιδιά δεν είναι εξοικειωμένα με την τεχνική της παγωμένης εικόνας, δίνουμε στην ολομέλεια ένα παράδειγμα με τη βοήθεια δυο παιδιών.

Ύστερα αφήνουμε τα παιδιά να δουλέψουν στις ομάδες τους. Περνάμε από τις ομάδες και, αν χρειάζονται βοήθεια, τα βοηθάμε. Τα ενθαρρύνουμε να δοκιμάζουν στην πράξη τις ιδέες τους αντί να τις συζητάνε εκτενώς.

Οι ομάδες παρουσιάζουν με τη σειρά τις παγωμένες εικόνες τους. Καλούμε τα παιδιά να παρατηρήσουν καλά την εικόνα κάθε ομάδας. Σχολιάζουμε ομοιότητες και διαφορές.

Εσωτερική φωνή

Ζητάμε από όποια ομάδα θέλει ή επιλέγουμε εμείς την ομάδα που αποτυπώνει καλύτερα τη στιγμή της κορύφωσης/δραματικής έντασης, να παρουσιάσει ξανά την παγωμένη εικόνα που ετοίμασε. Εξηγούμε ότι τα μέλη της ομάδας αυτής θα χρειαστεί να μείνουν λίγο παραπάνω ακίνητα στη θέση τους. Αν πιστεύουν ότι θα δυσκολευτούν να μείνουν στη στάση που διάλεξαν, μπορούν να διαλέξουν μια λίγο πιο άνετη στάση.

Όταν η ομάδα λάβει θέση, ρωτάμε τους άλλους μαθητές:

«Τι να σκέφτονται άραγε τα πρόσωπα αυτή τη στιγμή; Τι αισθάνονται; Ποιος θα ήθελε να δώσει φωνή στις σκέψεις και στα συναισθήματα της Αϊσέ; Το παιδί που θα έρθει, θα αντιγράψει τη στάση του σώματός της ηρωίδας, θα σταθεί πίσω της και θα μιλήσει σαν να μιλάει η ίδια. Π.χ. «Μα, γιατί γελάνε; Θέλω να τρέξω πίσω στο σπίτι μου στη γιαγιά...»

Αφήνουμε να ακουστούν δυο-τρεις φωνές για κάθε ήρωα. Οι υπόλοιποι μαθητές ακούνε προσεκτικά.

Ζωντανέψέ το!

Στο σημείο αυτό μπορούμε να ζωντανέψουμε για λίγο την παγωμένη εικόνα, πατώντας το φανταστικό κουμπί του τηλεκοντρόλ, και να παρακολουθήσουμε τη σκηνή να εξελίσσεται. Έτσι μπορούμε να ακούσουμε τους ήρωες, αλλά και να τους δούμε να κινούνται. Σκοπός είναι να αναπτυχθεί διάλογος μεταξύ των προσώπων, να προκληθούν αντιδράσεις και να εκφραστούν σκέψεις και συναισθήματα. Μπορούμε να πατήσουμε και

πάλι το κουμπί του τηλεκοντρόλ και να σταματήσουμε τη σκηνή, όταν επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι.

Μια άλλη πρόταση για την επεξεργασία της παγωμένης εικόνας είναι η συνέντευξη από τα πρόσωπα που παίρνουν μέρος.

Λέμε στα παιδιά που συμμετέχουν στην εικόνα ότι μπορούν να πάρουν πιο χαλαρή στάση σώματος, χωρίς όμως να αλλάξει η εικόνα, και καλούμε τα παιδιά-θεατές να κάνουν ερωτήσεις στα πρόσωπα, για να κατανοήσουν τα κίνητρα της συμπεριφοράς τους και τη στάση τους. Οι ρόλοι ξεπαγώνουν και απαντάνε. Φροντίζουμε να τονίζουμε πάντα ότι όσοι απαντάνε υποδύονται έναν ρόλο και δεν εκφράζουν τα δικά τους πραγματικά πιστεύω ή χαρακτηριστικά. Γι' αυτό και οι ερωτήσεις πρέπει να απευθύνονται στους ρόλους και να μην χρησιμοποιούνται τα πραγματικά ονόματα των μαθητών. Ρωτάμε σε ποιο από τα πρόσωπα της εικόνας θέλουν τα παιδιά να θέσουν κάποιο ερώτημα και βοηθάμε, ώστε αυτό να διατυπωθεί στη συνέχεια: «Θέλω να ρωτήσω τη γυμνάστρια, την Αϊσέ, τη συμμαθήτριά που κοροϊδεύει κ.ά.» Στη συνέχεια, τα παιδιά στις ομάδες συζητούν όσα παρατήρησαν.

Άλλαξε τα γεγονότα – Γλύπτης και γλυπτό

Ρωτάμε τις ομάδες: «Θα μπορούσε άραγε να έχει εξελιχθεί αλλιώς η σκηνή; Θα ήθελε κάποια ομάδα να δημιουργήσει μια άλλη παγωμένη εικόνα, που να δείχνει αυτή τη διαφορετική εξέλιξη;» Αφήνουμε λίγο χρόνο στις ομάδες να συζητήσουν και να ετοιμάσουν την εικόνα τους.

Δίνουμε χρόνο σε όλες τις ομάδες που θέλουν να παρουσιάσουν.

Εναλλακτικά, προτείνουμε σε όποια ομάδα θέλει να αναλάβει τον ρόλο του γλύπτη και να αλλάξει την πρώτη παγωμένη εικόνα κάποιας άλλης ομάδας, που σε αυτή την περίπτωση αποτελεί το γλυπτό. Οι γλύπτες δημιουργούν την ιδανική εικόνα, μια εικόνα στην οποία οι σχέσεις μεταξύ των προσώπων είναι πολύ διαφορετικές από ό,τι στην πρώτη εικόνα. Δεν υπάρχει λεκτική επικοινωνία, τα γλυπτά αφήνονται στα χέρια των γλυπτών, οι οποίοι μπορεί να τους αλλάξουν στάση σώματος και έκφραση προσώπου, για να πετύχουν την ιδανική εικόνα που προτείνουν. Εδώ μπορεί να υπάρξει ένα πρώτο επίπεδο ανατροφοδότησης από τους μαθητές-θεατές. Να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους για τη νέα εικόνα και να εντοπίσουν τις αλλαγές στις σχέσεις των προσώπων. Έτσι θα είναι πιο ενεργοποιημένοι για τη συζήτηση που ακολουθεί σε κύκλο.

Τέλος, καθόμαστε πάλι όλοι σε κύκλο και συζητάμε σε ολομέλεια τις σκέψεις που γεννήθηκαν από το παιχνίδι και τι μπορεί να οδήγησε στο να αλλάξουν οι σχέσεις μεταξύ των παιδιών.

Ανάλαβε δράση- τι θα μπορούσαν να κάνουν οι άλλοι

(Παιχνίδι ρόλων με αυτοσχεδιασμό)

- 1 **ΥΛΙΚΑ:** Κάποια σκηνικά αντικείμενα (π.χ. ένα πιάτο για την τούρτα, φλιτζάνια καφέ για το γραφείο των δασκάλων την ώρα του διαλείμματος), κόλλες Α4, μολύβια ή μαρκαδόροι
- ✕ **ΧΩΡΟΣ:** Η τάξη κατάλληλα διαμορφωμένη, ώστε να στηθούν οι αυτοσχεδιασμοί
- ⏱ **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 40' - 50'
- ⚠ **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Καλλιέργεια ικανότητας σωματικής έκφρασης και λόγου
  - Καλλιέργεια ικανότητας συνεργασίας, ενσυναίσθησης και λήψης αποφάσεων
  - Διερεύνηση αξιών και στάσεων μέσα από εναλλακτική προσέγγιση της στάσης των ηρώων
  - Πρώτη γνωριμία με το θέμα «ξένος», «πρόσφυγας»

Ανάλογα με το πόσος καιρός έχει περάσει από την τελευταία φορά που επεξεργαστήκαμε το κείμενο μέσα στην τάξη, αν κρίνεται αναγκαίο, μπορούμε πριν από αυτή τη δραστηριότητα να ξαναδιαβάσουμε την ιστορία από την αρχή ως τη σελίδα 22. Υπενθυμίζουμε ότι η μικρή χάρη της Αϊσέ φαίνεται ότι πραγματοποιήθηκε.

Πώς μπορεί να έγινε αυτό;

Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει να προετοιμάσει έναν αυτοσχεδιασμό για μια από τις δύο παρακάτω σκηνές.

Η πρώτη σκηνή διαδραματίζεται στο σπίτι μιας συμμαθήτριας ή ενός συμμαθητή από την τάξη της Αϊσέ. Είναι τα γενέθλιά τους και έχουν καλέσει τους συμμαθητές τους για να γιορτάσουν. Η Αϊσέ λείπει από το πάρτι. Μέσα από τον αυτοσχεδιασμό της ομάδας πρέπει να τεθεί το ερώτημα «Γιατί δεν είναι η Αϊσέ στο πάρτι;» Τα μέλη της ομάδας καλούνται να δώσουν τις δικές τους απαντήσεις. Δεν είναι καλεσμένη; Δεν ήθελε να έρθει γιατί ντρεπόταν; Τι άλλο μπορεί να έχει συμβεί;

Αφού συζητήσουν επίσης το περιστατικό με την Αϊσέ κατά την ώρα της γυμναστικής, καλούνται να προτείνουν λύσεις, καταλήγοντας σε μια φράση που μπορεί να τους δοθεί εκ των προτέρων, όπως: «Λοιπόν, είμαστε όλοι σύμφωνοι;» Τα παιδιά διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά του ρόλου τους και εκφράζουν τις ιδέες τους μέσα από αυτόν. Είναι σημαντικό να τονιστεί αυτό, ώστε να μην υπάρξει ταύτιση με πιθανές αρνητικές συμπεριφορές και γνώμες, που μπορεί να έχουν εκδηλωθεί μέσα στην τάξη σε ανάλογα περιστατικά.

Η δεύτερη σκηνή διαδραματίζεται στο γραφείο των δασκάλων, όπου η γυμνάστρια ενημερώνει τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς για το περιστατικό με την Αϊσέ στην αυλή. Συζητάνε πιθανές λύσεις στο πρόβλημα που δημιουργήθηκε καταλήγοντας σε μια φράση που μπορεί να τους δοθεί εκ των προτέρων, όπως: «Λοιπόν, είμαστε όλοι σύμφωνοι;» Μοιράζονται ρόλους εκπαιδευτικών, προετοιμάζουν τον ρόλο τους δημιουργώντας την εκπαιδευτική τους ταυτότητα: Τι διδάσκουν, ποια είναι η σχέση τους με την τάξη της Αϊσέ και με την ίδια, πώς χειρίζονται τις κρίσεις μεταξύ των παιδιών;

Στο παιχνίδι ρόλων μπορεί να χρησιμοποιηθεί η θεατρική τεχνική «δάσκαλος σε ρόλο». Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει, δηλαδή, έναν ρόλο όπως της μητέρας του παιδιού που έχει γενέθλια, του διευθυντή του σχολείου κ.ά. Έτσι, αν χρειαστεί, μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να ξεκαθαρίσουν τις ιδέες τους, να εστιαστούν σε καίρια σημεία του αυτοσχεδιασμού και να καταλήξουν σε προτάσεις για να βοηθήσουν την Αϊσέ.

Λέμε στα παιδιά ότι έχουν στη διάθεση τους 20' για να προετοιμάσουν τη σκηνή του αυτοσχεδιασμού τους. Στη συνέχεια, οι ομάδες παρουσιάζουν τον αυτοσχεδιασμό στους συμμαθητές τους. Όταν ολοκληρωθούν οι παρουσιάσεις, καθόμαστε σε κύκλο και συζητάμε για την κάθε

σκηνή. Η μια ομάδα μπορεί να θέσει ερωτήσεις στην άλλη σε σχέση με την απόφαση που πήραν και τον τρόπο που κατέληξαν σε αυτήν. Επίσης, κάθε παιδί μπορεί να μιλήσει για τον ρόλο του και τη συμβολή του στη λήψη της τελικής απόφασης. Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους.

Έπειτα, μπορούμε να γράψουμε τη συνέχεια της ιστορίας ατομικά ή ομαδικά. Κάθε ομάδα μπορεί να συνεχίσει την ιστορία από διαφορετική οπτική, π.χ. από την πλευρά της Αϊσέ, της δασκάλας, άλλου μαθητή του σχολείου, συμμαθητή του Αλοντίν κ.ά. Ρωτάμε ποιοι μαθητές ή ομάδες θέλουν να μοιραστούν τις ιστορίες τους, ακούμε προσεκτικά, συζητάμε και σχολιάζουμε τις ιστορίες.

Η δραστηριότητα είναι καλό να κλείσει με ένα παιχνίδι αποφόρτισης. Ενδεικτικά, μπορούμε να σχηματίσουμε κύκλο, έτσι ώστε όλοι να έχουν οπτική επαφή μεταξύ τους. Κάθε μαθητής διαλέγει κάποιον απέναντί του στον κύκλο, τον κοιτάζει και αφού σιγουρευτεί πως ο άλλος τον έχει δει, του στέλνει φυσώντας μέσα από το χέρι του ένα μικρό φανταστικό φτερό. Το φτερό συνοδεύεται από μια λέξη ή φράση αντιπροσωπευτική των όσων αισθάνθηκε, σκέφτηκε ή εύχεται. Ο απέναντι το δέχεται και στέλνει σε κάποιον άλλον. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει οποιοδήποτε άλλο παιχνίδι αποφόρτισης ταιριάζει στην ομάδα του.

Ίχνη στον χάρτη και τον χρόνο

(Εξοικείωση με τον παγκόσμιο χάρτη,
εικαστική έκφραση)

- 📌 **ΥΛΙΚΑ:** Παγκόσμιος χάρτης, υδρόγειος, χαρτιά, χρώματα
- ⌘ **ΧΩΡΟΣ:** Η τάξη
- 🕒 **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 45' περίπου (για το κάθε σκέλος της δραστηριότητας)
- ⚠️ **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Απόκτηση γνώσεων και ευαισθητοποίηση για το θέμα των προσφύγων, τις αιτίες και τις συνθήκες μετακίνησης των προσφύγων
  - Ευαισθητοποίηση για τις ανάγκες των προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής και το ζήτημα του χωρισμού της οικογένειας
  - Γνωριμία με το έργο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
  - Καλλιέργεια της ικανότητας ανάγνωσης χάρτη και υπολογισμού αποστάσεων

Φύλλο πορείας

Αρχίζουμε μια συζήτηση με τους μαθητές για τη χώρα προέλευσης της Αϊσέ, κάτι που μπορεί ήδη να έχει προκύψει από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Από πού έρχεται η Αϊσέ; Πού γεννήθηκε και μεγάλωσε; Κάποια στοιχεία ήδη υποψιάζουν τον αναγνώστη. Οι αναμνήσεις που έρχονται σκόρπιες στο νου της την ώρα της προσευχής παραπέμπουν σε πόλεμο, σε ένα δύσκολο ταξίδι που πραγματοποιείται από ανάγκη. Ο πατέρας

είναι ξεκάθαρο ότι έχει μείνει πίσω και ότι η ζωή του μπορεί να είναι σε κίνδυνο.

Ρωτάμε τα παιδιά αν έχουν ακούσει για χώρες όπου υπάρχουν συγκρούσεις τα τελευταία χρόνια. Μπορεί να αναφέρουν χώρες όπως η Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ ή χώρες της Αφρικής. Τις βρίσκουμε στον παγκόσμιο χάρτη, σε μια υδρόγειο σφαίρα ή σε έναν ηλεκτρονικό χάρτη, αν είμαστε συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε πληροφορίες από σχετικές ιστοσελίδες, για να εντοπίσουμε και άλλες περιοχές που βρίσκονται σε σύρραξη ή εμπόλεμη κατάσταση.

Προσπαθούμε να υποθέσουμε περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη χώρα προέλευσης της ηρωίδας. Η Αϊσέ είναι από το Αφγανιστάν. Εντοπίζουμε και τη δική της χώρα στο χάρτη. Όποιος μαθητής θέλει έρχεται να δείξει στο χάρτη την πορεία που μάλλον ακολούθησε η ηρωίδα και η οικογένειά της προς την Ελλάδα.

Δείχνουμε τις εναλλακτικές πορείες. Άραγε με τι μεταφορικά μέσα ήρθαν; Υπάρχουν πράγματα σε όσα λέει η ηρωίδα που φανερώνουν το μέσο και τις συνθήκες του ταξιδιού τους;

Πώς φαντάζονται οι μαθητές ότι βρέθηκε αυτό το μέσο; Ήταν εύκολο να βρεθεί; Είχαν χρόνο να ετοιμάσουν τις βαλίτσες τους; Ήταν ένα άνετο ταξίδι; Ποιοι άλλοι μπορεί να ταξίδευαν μαζί τους; Τι κινδύνους και δυσκολίες θα συναντούσαν στην πορεία;

Η πατρίδα σε καιρό ειρήνης

Οι μαθητές ζωγραφίζουν το σπίτι της Αϊσέ, τη γειτονιά

της, τους φίλους της, το σχολείο της και τη ζωή της, όπως τη φαντάζονται.

Συζητάμε:

- ❑ Πότε φεύγουμε από τη χώρα μας με τη θέλησή μας (π.χ. αναψυχή, τουρισμός, σπουδές, ευκαιρίες για εργασία) και πότε αναγκαζόμαστε να φύγουμε (π.χ. πόλεμος, διώξεις, παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων);
- ❑ Έχει ακούσει κανείς στην οικογένειά του να μιλάνε για προσφυγιά; Έχουν υπάρξει οι Έλληνες, πρόσφυγες;
- ❑ Τι χρειαζόμαστε για να νιώθουμε ασφαλείς, όταν βρισκόμαστε σε έναν νέο τόπο;
- ❑ Τι χρειάζεται για να ξαναρχίσει κανείς τη ζωή του σε μια νέα πατρίδα και να ακολουθήσει τα όνειρά του;
- ❑ Μπορούμε να φανταστούμε τι σημαίνει η λέξη ασύλο; Αξιοποιούμε το υλικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (**διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.unhcr.gr**) για να εξηγήσουμε την έννοια του πρόσφυγα και του ασύλου.

Από το Αφγανιστάν στην Ελλάδα

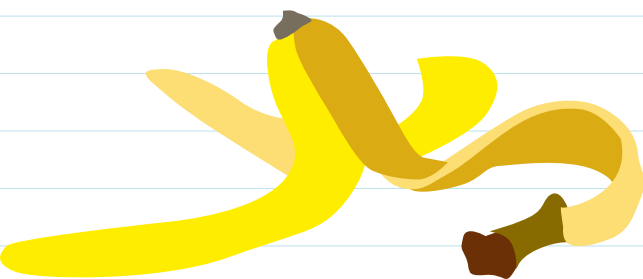
Αναζητούμε περισσότερες πληροφορίες για το Αφγανιστάν μέσα από βιβλία, ταινίες, το διαδίκτυο κ.ά. Βρίσκουμε στοιχεία του πολιτισμού και της καθημερινής ζωής στο Αφγανιστάν.

Τι μπορεί να άρεσε στην Αϊσέ να τρώει πίσω στην πατρίδα της; Τι μουσική άκουγε²; Ποια γλώσσα μιλούσε;

2. Μπορούμε να ακούσουμε ένα τραγούδι βασισμένο στην παραδοσιακή αφγανική μουσική από δύο Αφγανούς πρόσφυγες στην Ελλάδα στο <http://www.refugees-alive.org/>

Κάνουμε έρευνα για γνωστές προσωπικότητες από το Αφγανιστάν. Ξέρουμε για τον διάσημο συγγραφέα Khaled Hosseini και τη δράση του για τους πρόσφυγες του κόσμου;

Στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας www.unhcr.gr αναζητούμε αληθινές ιστορίες προσφύγων που έκαναν το μακρινό ταξίδι από το Αφγανιστάν στην Ελλάδα, όπως και η Αϊσέ. Αξιοποιούμε επίσης το βιβλίο «Μονόλογοι από το Αιγαίο: Το ταξίδι και τα όνειρα ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων», για να διαβάσουμε αφηγήσεις ασυνόδευτων παιδιών που έφτασαν στη χώρα μας. Με αφορμή τις ιστορίες αυτές μπορούμε να επεξεργαστούμε περισσότερο τον όρο ασυνόδευτα παιδιά, να φέρουμε στην τάξη στοιχεία και πληροφορίες και να συζητήσουμε πάνω στο θέμα. Γιατί αυτά τα παιδιά αναγκάστηκαν να αφήσουν το σπίτι τους μόνα; Τι δυσκολίες μπορεί να αντιμετώπισαν στο ταξίδι τους; Ποια είναι τα όνειρά τους;

Δεν το βάζω κάτω!

(Ανάκληση προσωπικών
εμπειριών επιβίωσης)

- 📌 **ΥΛΙΚΑ:** Χαρτάκια post-it δυο διαφορετικών χρωμάτων, μαρκαδόροι
- ✖ **ΧΩΡΟΣ:** Η τάξη
- 🕒 **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 30' - 40'
- 📌 **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Καλλιέργεια αυτογνωσίας και συναισθηματικής νοημοσύνης
  - Καλλιέργεια δεξιοτήτων διαλόγου και κλίματος εμπιστοσύνης,
  - Ενίσχυση της συνοχής της τάξης, ευαισθητοποίηση για την εθελοντική προσφορά, διασαφήνιση αξιών, δημιουργία ενός συστήματος αξιών της τάξης.

Διαβάζουμε τη συνέχεια της ιστορίας ως το σημείο «Δεν ξέρω. Ίσως» (σελ. 28).

Συζητάμε την εξέλιξη της ιστορίας με ερωτήσεις όπως:

- ❗ Ποιος φαντάζεστε ότι βοήθησε την κυρία Περσεφόνη να δώσει λύση στο πρόβλημα των παπουτσιών της Αϊσέ;
- ❗ Πώς αισθάνθηκε εκείνη; Άλλαξε καθόλου η διάθεσή της;
- ❗ Τι ονειρεύεται να γίνει όταν μεγαλώσει;
- ❗ Τι προόδους έχει σημειώσει;
- ❗ Πώς καταφέρνει να μαθαίνει ελληνικά, μια δύσκολη γλώσσα;

Ποιες δυσκολίες έχει στο διάβασμα;

Καλούμε τα παιδιά να σκεφτούν μια στιγμή στη ζωή τους που, ενώ όλα ήταν δύσκολα, δεν το έβαλαν κάτω, δεν έχασαν το κουράγιο τους και τα κατάφεραν. Ενθαρρύνουμε αφηγήσεις που έχουν σχέση με μια δύσκολη στιγμή στις σχέσεις τους με άλλα παιδιά («προδοσία» από κάποιο φίλο, αποκλεισμός από μια παρέα ή και από ολόκληρη την τάξη κ.ά.).

Εξηγούμε στα παιδιά ότι όσο ο συμμαθητής τους αφηγείται, ακούνε προσεκτικά και προσπαθούν να βρουν ποιες ικανότητες τον βοήθησαν να τα βγάλει πέρα: π.χ. εμπιστοσύνη στον εαυτό του, πείσμα, δουλειά κ.ά. Δεν χάνουμε την ευκαιρία να επισημάνουμε με μια σχετική ερώτηση αν ο αφηγητής είχε βοήθεια από κάποιον άλλον, μεγάλο ή μικρό. Τη ζήτησε ή του προσφέρθηκε χωρίς να τη ζητήσει; Διατυπώνουμε με σαφήνεια και αναλύουμε την ικανότητα να ζητάς και να δέχεσαι βοήθεια.

Μετά από καταιγισμό ιδεών καταγράφουμε τις ικανότητες και δεξιότητες των αφηγητών σε χαρτάκια post-it και τα κολλάμε είτε στην μπλούζα τους ή στον τοίχο με το όνομά τους σημειωμένο πάνω.

Στη συνέχεια καλούμε τους μαθητές να κάνουν αντίστροφες αφηγήσεις. Μπορείς να σκεφτείς μια φορά που βοήθησες εσύ κάποιο παιδί, φίλο ή μη, να βγει από μια δύσκολη θέση; Ενθαρρύνουμε πάλι τα παιδιά να πουν ιστορίες που αφορούν τις μεταξύ τους σχέσεις. Επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία ανίχνευσης των σχετικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Χρησιμοποιούμε άλλο χρώμα post-it για να τις διακρίνουμε.

Με αυτόν τον τρόπο συμβάλλουμε στην ενδυνάμωση των μαθητών τόσο ατομικά όσο και ως ομάδα. Καλλιεργούμε ένα σύστημα αξιών στο οποίο μπορούμε να αναφερόμαστε, όποτε προκύπτει σχετική αφορμή.

Πρόσκληση σε πάρτι!

(Δημιουργική γραφή και εικαστικά)

- 🕒 **ΥΛΙΚΑ:** Χαρτιά, μολύβια
- ✖ **ΧΩΡΟΣ:** Η τάξη κατάλληλα διαμορφωμένη για δουλειά σε μικρές ομάδες
- ⏴ **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 30' - 40'
- 🎯 **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Καλλιέργεια ενσυναίσθησης και διάθεσης για προσφορά και εθελοντισμό
  - Γνωριμία με άλλους πολιτισμούς
  - Καλλιέργεια κλίματος αλληλεγγύης και συνοχής μεταξύ των μελών της τάξης
  - Καλλιέργεια του γραπτού λόγου, της φαντασίας, της ικανότητας για συνεργασία

Διαβάζουμε τις επόμενες παραγράφους της ιστορίας ως το σημείο «**μου μίλησε εκείνος πρώτος**» (σελ.37).

Συζητάμε:

Ι Πώς διασκεδάζει η Αϊσέ; Πώς διασκεδάζεις εσύ;

Υπενθυμίζουμε στα παιδιά ότι η Αϊσέ έλειπε από το πάρτι του συμμαθητή της, ενώ όλη η υπόλοιπη τάξη ήταν εκεί. Ας υποθέσουμε ότι είναι τα δικά της γενέθλια και θέλετε να της κάνετε ένα πάρτι-έκπληξη. Χωριστείτε σε ομάδες των 5-6 ατόμων, συζητήστε και κρατήστε σημειώσεις για τις επιλογές σας:

Ι Τι μουσική θα βάλετε στο πάρτι;

Ι Τι παιχνίδια θα παίξετε;

Ι Τι φαγητά και ποτά θα έχετε;

- ❑ Θα μπορούσατε να βρείτε ένα φαγητό από το Αφγανιστάν, για να φτιάξετε και να την ευχαριστήσετε;
- ❑ Αξιοποιήστε τις πληροφορίες της έρευνάς σας για την κουζίνα του Αφγανιστάν από την 4η Δραστηριότητα.
- ❑ Τι δώρο θα της ετοιμάζατε; Χωρίς να το αγοράσετε, χειροποίητο!
- ❑ Άλλες λεπτομέρειες για τη διοργάνωση.

Στη συνέχεια ζητάμε από τις ομάδες να σχεδιάσουν μια σκηνή από το πάρτι σε ένα χαρτί. Οι ομάδες παρουσιάζουν τις δουλειές τους και εκφράζουν τις ιδέες που είχε η κάθε ομάδα για το πάρτι της Αϊσέ.

Στο τέλος συζητάμε όλοι μαζί για το πώς αισθανθήκαμε ετοιμάζοντας αυτό το φανταστικό πάρτι. Ανακαλούμε ανάλογες περιστάσεις από την πραγματική μας ζωή, στιγμές που πήραμε χαρά προσφέροντας χαρά σε άλλους. Θα μπορούσαμε να κάνουμε κάτι τέτοιο όλοι μαζί ως τάξη; Μπορούμε να αναφέρουμε ως παράδειγμα μια καλή πρακτική από ένα άλλο σχολείο. Οι μαθητές του αποφάσισαν στα γενέθλια κάθε παιδιού να ετοιμάζουν μια τούρτα και να την πηγαίνουν δώρο σε έναν ξενώνα φιλοξενίας που «υιοθέτησαν».

Κεφαλοκαλύμματα

(Κολάζ)

- 📌 **ΥΛΙΚΑ:** Χαρτί του μέτρου, κόλλα, φωτογραφίες
- ✖ **ΧΩΡΟΣ:** Η τάξη κατάλληλα διαμορφωμένη, ώστε να επιτρέπει δουλειά όλων των μαθητών στο πάτωμα γύρω από το χαρτί του μέτρου
- ⏴ **ΔΙΑΡΚΕΙΑ:** 30' - 40'
- 📌 **ΣΤΟΧΟΙ:**
  - Καλλιέργεια ανοχής και ανεκτικότητας απέναντι στον «άλλο»
  - Καλλιέργεια ικανότητας λογικής διερεύνησης του θέματος της αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων διαφορετικής κουλτούρας
  - Καλλιέργεια κλίματος κατανόησης και σεβασμού στα σύμβολα του «άλλου»
  - Διερεύνηση κοινών στοιχείων πίσω από τις φαινομενικές διαφορές στα ήθη, τα έθιμα, τα σύμβολα, την κουλτούρα μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών και συστημάτων
  - Ψυχαγωγία της ομάδας, εικαστική έκφραση

Διαβάζουμε το τέλος της ιστορίας. Σε ποιον μιλούσε τελικά η Αϊσέ; Πού μπορεί να βρίσκονται; Για ποιο λόγο;

Διαβάζουμε ξανά την πρόταση στο κείμενο που λέει: «Ξέρω ότι δε θα σας αλλάξω γνώμη, γιατί εσείς φοράτε στολή κι η μαμά μου απλώς μια μαντίλα...» (σελ. 26)

Τι είδους στολή φοράνε οι άνθρωποι στους οποίους μιλάει η Αϊσέ; Τι φοράνε στο κεφάλι τους; Τι φοράει η μητέρα του κοριτσιού; Γιατί είναι σημαντικό το κάλυμμα του κεφαλιού τους για τον καθένα; Ας σκεφτούμε

όλα τα «καπέλα», όλα τα «κεφαλοκαλύμματα» που είναι απαραίτητο μέρος μιας στολής ή μιας εθνικής φορεσιάς, προκειμένου να αναγνωρίζουμε από το κάλυμμα ποιος το φορά. Αν δούμε, για παράδειγμα, το κράνος του πυροσβέστη, καταλαβαίνουμε σε ποιον ανήκει. Το ίδιο με το κάλυμμα του κεφαλιού της νοσοκόμας, της νύφης, της καλόγριας, του μητροπολίτη, του πάπα, του ναύτη, του βασιλιά, της Κοκκινোসκουφίτσας, του Άραβα, του Ινδού, του Βρετανού αστυνομικού, του τσολιά κ.ά.

Αναλαμβάνουμε να κάνουμε έρευνα και να φέρουμε όσες περισσότερες εικόνες από χαρακτηριστικά καλύμματα κεφαλιού μπορούμε. Στόχος μας είναι να φτιάξουμε ένα μεγάλο κολάζ των κεφαλοκαλυμμάτων της Ιστορίας! Ψάχνουμε στο διαδίκτυο, σε περιοδικά, σε εφημερίδες, τραβάμε φωτογραφίες κ.ο.κ. Ορίζουμε μια προθεσμία για να φέρουμε όλοι τις εικόνες μας. Αφήνουμε ένα περιθώριο 10-15 ημερών. Συγκεντρώνουμε τις εικόνες μας σε ένα κουτί. Έτσι παρακολουθούμε όλοι την πρόοδό μας τακτικά. Αν χρειαστεί κά- νουμε έρευνα και εκτυπώσεις στο σχολείο.

Όταν έχουμε συγκεντρώσει το υλικό μας, το απλώ- νουμε στο χαρτί του μέτρου και αποφασίζουμε πώς θα το οργανώσουμε, ώστε να φτιάξουμε ένα μεγάλο κολάζ. Τι τίτλο θα θέλαμε να του δώσουμε; Εκτός από το λειτουργικό τους ρόλο, ποιες ιδέες εκφράζουν τα καλύμματα; Ποια είναι σύμβολα δύναμης, αγιότητας, αγνότητας, εξουσίας κ.ά.; Αξίζουν όλα αυτά τα κεφα- λοκαλύμματα τον σεβασμό μας; Αν δε συμφωνώ με τις ιδέες που εκφράζουν, τι στάση πρέπει να κρατήσω;

Μπορούμε αντί για κολάζ να κατασκευάσουμε ένα μεγάλο καπέλο που να απεικονίζει όλα τα κεφαλοκαλύμματα που φέραμε: το καπέλο του κόσμου!

Επίλογος

Κλείνουμε την ιστορία της Αϊσέ με μια νέα επίσκεψη στους ρόλους στον τοίχο της πρώτης δραστηριότητας.

Ανακαλούμε το ταξίδι που κάναμε με την ηρωίδα, τις περιπέτειές της, τις δικές μας δραστηριότητες.

Τι μας άρεσε πιο πολύ σε αυτό το ταξίδι;

Μοιράζουμε στους μαθητές χαρτάκια post-it και τους ζητάμε να γράψουν τις σκέψεις τους.

Αν θέλουμε, αποχαιρετούμε την Αϊσέ και τις περιπέτειές της ή ετοιμάζουμε μια παρουσίαση (θεατρικό, έκθεση, γιορτή με ανάγνωση αποσπασμάτων κ.ά.) για όλο το σχολείο και τους γονείς των μαθητών.

Ιδέες για επιπλέον δραστηριότητες

Τρελή ιστορία

Κόβουμε την ιστορία σε παχιές οριζόντιες λωρίδες. Οι μαθητές γίνονται ζευγάρια ή τριάδες. Παίρνουν μια λωρίδα και χρησιμοποιούν το περιεχόμενό της, για να φτιάξουν μια ολότελα δικιά τους ιστορία.

Από την πλευρά του αγοριού

Οι μαθητές γράφουν την ιστορία από την πλευρά του αδερφού της Αϊσέ. Πώς νιώθει εκείνος; Μήπως και η Αϊσέ κάνει στον αδερφό της αυτό που της κάνουν οι άλλοι; Μήπως τον περιφρονεί;

20 χρόνια μετά...

Οι μαθητές χωρίζονται σε δυο ομάδες, αγόρια-κορίτσια. Τα αγόρια πρέπει να φανταστούν την Αϊσέ 20 χρόνια μετά και να γράψουν το βιογραφικό της. Τα κορίτσια πρέπει να φανταστούν τον αδερφό της 20 χρόνια μετά και να γράψουν το δικό του βιογραφικό.

Για περισσότερες ιδέες και υλικό δείτε ενδεικτικά:

- Εκπαιδευτικό υλικό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: www.unhcr.gr
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Κι αν ήσουν εσύ;», από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση: www.humanrights.theatroedu.gr
- Εσύ όπως κι Εγώ - Εξερευνώντας τη διαφορετικότητα μέσα από το Θέατρο, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση: www.theatroedu.gr
- Μέσα από το Καλειδοσκόπιο: μία ταινία για τα παιδιά πρόσφυγες με αφορμή το «Σκληρό Καρύδι»: <https://www.youtube.com/watch?v=TXKrX3H32Wo>
- Μικρή πυξίδα - Εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για παιδιά, Συμβούλιο της Ευρώπης, www.childcom.org.cy
- Μονόλογοι από το Αιγαίο: το ταξίδι και τα όνειρα ασυνόδευτων παιδιών, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση/ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, www.aegeanmonologues.theatroedu.gr/
- Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων εναντίον των μουσουλμάνων. Η αντιμετώπιση της ισλαμοφοβίας μέσα από την εκπαίδευση, ΟΑΣΕ, UNESCO, Συμβούλιο της Ευρώπης: www.osce.org

Η Αϊσέ, ένα εννιάχρονο κορίτσι, μιλάει με κέφι, τόλμη και λίγο παράπονο για τη ζωή της. Μοιράζεται τα ίδια βάσανα με όλα τα παιδιά της ηλικίας της: σχέσεις με τους συμμαθητές και τον αδερφό της, φίλιες, μαθήματα, παιχνίδια... Έχει όμως και τις δικές της, τις πιο βαθιές και βουβές έγνοιες, για μια πατρίδα που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει. Βάζει μαζί νοσταλγία, φόβο, πείσμα, χιούμορ και θέληση, και φτιάχνει έτσι το ιδιαίτερο γλυκό της δικής της ζωής. Μας κερνάει όλους απλόχερα. Ακόμη κι όσους έτυχε να την πικράνουν.

Η Αϊσέ ξέρει να παίζει μπάλα. Εσύ;

ISBN 978-960-471-153-6

9 789604 711536

www.kaleidoscope.gr